

REGRUTNI CENTRI

Modernizacija oružanih snaga zahteva, pored ostalog, i modernizaciju sistema regrutovanja — odabiranja ljudstva za popunu vidova, rodova i službi. A regrutovanje u savremenim uslovima mora biti zasnovano na naučnim metodama selekcije i klasifikacije regrutnog kontingenta i tako organizovano da se od celokupne mase regruta, različite po obrazovanju, shvatanjima, navikama, zdravstvenom stanju, fizičkoj razvijenosti itd. mogu odabrati oni koji najviše odgovaraju za popunu vidova, rodova i službi, tj. da svaki čovek dođe na svoje pravo mesto.

Polazeći od navedenih postavki, savremene armije ozbiljno izučavaju sistem regrutovanja i popune oružanih snaga živom silom. Pošlo se sa stanovišta da savremeni razvoj ratne tehnike zahteva vojnika ne samo fizički sposobnog, već i daleko obrazovanijeg i psihički stabilnog itd, kako bi sa uspehom mogao da savlađuje nastavno gradivo i rukuje savremenom tehnikom. Ovo je sve zahtevalo da se, pored organizacijsko-regrutnih poslova i medicinske selekcije, u sistem regrutovanja uvede i psihološko proveravanje regrutnog kontingenta.

Klasični sistem regrutovanja, u kome učestvuju desetine i stotine organa, organizacija, regrutnih komisija itd. i gde svaki radi za sebe, bez čvrstog i kvalifikovanog rukovođenja, pokazao se neposrednim za modernizovanje, odnosno postavljanje na savremenu naučnu osnovu čitavog sistema popune živom silom. Veliki broj malih (patuljastih) organa i organizacija, objektivno stvara različite kriterije i stavove pri oceni sposobnosti za ovaj ili onaj rod — službu, za ovu ili onu dužnost. Isto tako, rukovođenje regrutnim poslovima preko nekoliko paralelnih koloseka (organizacijsko-regrutni, sanitetski i psihološki), uz uobičajenu saradnju i koordinaciju, bez jedinstvenog rukovođenja, ne može dati zadovoljavajuće rezultate u veoma složenim poslovima selekcije i klasifikacije regrutnog kontingenta. U mnogim zemljama, pa i našoj, pokazalo se da modernizovati oružane snage, a na primitivan način odabirati ljudstvo za njihovu popunu živom silom ne može ići ukorak jedno s drugim.

U modernizaciji sistema regrutovanja moralo se početi od takve organizacione forme regrutnih organa koja objedinjava sve organe zaposlene na izboru ljudstva (organizacijsko-regrutne, sanitetske i psihološke), počev od najvišeg organa kao kreatora sistema i politike regrutovanja, pa do najnižih kao neposrednih izvršilaca određene politike regrutovanja i popune oružanih snaga živom silom. Ovakvom integracijom regrutnih organa stvaraju se povoljni uslovi za kvalifikovano rukovođenje regrutnim poslovima, mogućnost za studiozno prilaženje toj problematici, za izradu psihofizičkih mernih

instrumenata, ujednačavanje kriterija i kvalifikovano sprovođenje određene politike na terenu. U modernizaciji sistema regrutovanja, neke strane armije formirale su u centralnom organu štabove, direkcije i sl. za naučno istraživanje i rukovođenje regrutovanjem, a regrutne centre su ostavile za neposredne izvršioce klasifikacije i selekcije regrutnog kontingenta na terenu.

Regrutni centri su namenjeni isključivo za selekciju i klasifikaciju regruta. U njima su pod jednim rukovodstvom objedinjeni svi sektori delatnosti (organizacijsko-regrutni, medicinski i psihološki) koji se bave odabiranjem ljudstva za popunu vidova, rodova i službi u oružanim snagama. Znači, umesto desetina i stotina odvojenih organa, organizacija i regrutnih komisija, stvorene su jedinstvene centralne ustanove, kadrovski i materijalno-tehnički osposobljene da na jednom mestu i u jednom vremenu kvalifikovano rešavaju sva pitanja regrutovanja i popune oružanih snaga živom silom. Ovakva organizacijsko-formacijska struktura izvršnih regrutnih organa, stručno rukovođena iz centra, stvara objektivne uslove za dugoročno planiranje regrutne politike, ujednačavanje kriterija, kao i glavnu bazu za koncentraciju snaga i sredstava i uvođenje naučnih metoda u selekciji i klasifikaciji regrutnog kontingenta.

Organizacija regrutnih centara načelno se uklapa u postojeću vojnoteritorijalnu podelu. Centri se formiraju pri višim ili nižim vojnoteritorijalnim komandama. Da li će se formirati veći ili manji regrutni centri, odnosno pokrivati veća ili manja teritorija, zavisi od nekoliko faktora kao što su: smeštajne mogućnosti, kadrovsko i materijalno obezbeđenje itd. Manji centri su bliže izvorima ljudskog potencijala, lakše im je da stvore uvid u kvalifikacionu strukturu regrutnog kontingenta na svojoj teritoriji, da obezbede smeštaj itd. ali im je nedostatak što ih mora biti veći broj, pa ih je teže obezbediti stručnim kadrovima (lekarima specijalistima, psiholozima, psihijatrima), skupocenim mernim instrumentima i aparatima. Međutim, veći regrutni centri imaju sve obratno u odnosu na manje.

Podela rada u regrutnom centru obuhvata četiri osnovna sektora (radne grupe): administrativni, organizacijsko-regrutni, sektor za somatsku (medicinsku) i za psihološku selekciju regruta. U većim regrutnim centrima mogla bi da postoji i stalna komisija za raspored regruta u rodove i službe, kao i jedinice i ustanove gde će služiti vojni rok, a u manjim povremena komisija, sastavljena od predstavnika pojedinih radnih grupa. Njihov sastav zavisi od broja regruta koje treba obraditi, odnosno od potrebnog dnevnog kapaciteta dotičnog regrutnog centra.

Organizacija regrutovanja preko regrutnih centara, pored nove organizacione forme regrutnih organa, unosi i novine u praktičnu selekciju regruta. Dok se pred komisijom regrut nalazi svega nekoliko minuta, u centru mora ostati nekoliko dana (2 do 3 dana) Sve ono što se ranije rešavalo tokom nekoliko meseci i u pojedinim odvojenim etapama (fluorografisanje, lekarski pregled, psihometrijsko ispitivanje, upućivanje regruta u jedinice itd.), regrutni centar sada obavlja u jednoj etapi. To znači da se pored integracije snaga i sredstava sada integriše i vreme za definitivnu obradu sva-

kog regruta o svim navedenim pitanjima. Dok su ranije komisije odlazile u manja sela i zaseoke i na licu mesta pregledale i regrutovale, centri su stacionirane ustanove i regruti u njih dolaze. Naravno da uvođenje regrutnih centara zahteva i neke bitne izmene u organizaciji regrutovanja i popuni mirnodopske armije.

Prvo, vremensko razdoblje od obrade regruta u centru do upućivanja na služenje vojnog roka mora se skratiti na period od najviše 6 meseci (ovo je zakonom dozvoljena granica važnosti medicinske dokumentacije). Tada ne bi dolazilo do ponavljanja lekarskih pregleda, a time i do novih troškova. Ovo znači da se regrutovanje i popuna mirnodopske armije moraju vršiti istovremeno, za razliku od klasičnog sistema gde se regrutovanje vrši godinu dana unapred, nezavisno od popune armije u dotičnoj godini i gde je regrut posle regrutovanja čekao i po nekoliko godina do upućivanja na služenje vojnog roka.

Drugo, kod ovakvog regrutovanja ne bi bilo rentabilno pozivati na obradu u centre sve mladiće prispelog godišta, kao što se to radi u klasičnom sistemu regrutovanja. Naime, radi se o tome da u svakom kontingentu (prispelom godištu) imamo tri kategorije omladinaca: one koji iz zdravstvenih razloga (očiglednih mana) nisu sposobni za vojnu službu; one koji odlažu služenje vojnog roka zbog školovanja ili drugih razloga i na kraju omladinci koji nemaju smetnji za služenje vojnog roka. U konkretnom slučaju, centri su zainteresovani samo za one regrute koji nemaju smetnji za služenje vojnog roka. Ovo znači da zahtevaju u izvesnom smislu već prethodno obrađen (trijažiran) kontingent, odnosno podelu regrutovanja na dve faze. U prvoj bi se izvršila prethodna trijaža regrutnog kontingenta, a u drugoj bi se u centrima definitivno obradili prethodno trijažirani regruti.

Prva faza (prethodno regrutovanje) treba da sadrži sve radnje klasičnog sistema regrutovanja, izuzev konačne ocene sposobnosti i određivanje roda — službe obveznicima-regrutima. U ovoj fazi pregledaju se svi regruti i izdvajaju nesposobni za vojnu službu. To je gruba trijaža u kojoj otpadaju oni sa očiglednim manama i nedostacima — bez ruke, noge, teži srčani bolesnici, umni bolesnici itd. Tada se izdvajaju i oni koji imaju pravo na odlaganje služenja vojnog roka, ili druge smetnje da bi se uputili na služenje vojnog roka. Ostatak, tj. regruti koji nemaju smetnji za služenje vojnog roka, prijavljuju se centru za obradu. Prema tome, za obavljanje navedenih poslova potrebno je i dalje zadržati neku vrstu regrutne komisije koja mora imati i lekara opšte medicine. Međutim, sastav ove komisije može biti drukčiji od sadašnje regrutne komisije koja donosi konačnu odluku o oceni sposobnosti i određuje rod i službu svakom regrutu. U njoj ne moraju biti zastupljena vojna lica, jer ona treba da reše uglavnom samo upravno-administrativne poslove u sklopu celokupnog regrutovanja, dok sva ostala pitanja rešava regrutni centar. U zemljama gde je uveden sistem regrutovanja preko centara, ove komisije su sastavljene načelno od građanskih lica i formiraju se pri organima civilne uprave (opštini, gradu i sl.). Ovakvom organizacijom regrutnih poslova, neke strane zemlje pre-

šle su na definitivnu podelu rada između civilnih organa vlasti i organa armije. Civilnim organima dat je zadatak da vode evidenciju regruta, odnosno rešenja o odlaganju služenja vojnog roka i oslobađanju od vojne obaveze, rešavanju molbe — žalbe, izvrše grubu zdravstvenu trijažu i da tako pripremljen regrutni kontingent predaju vojnim organima na daljnu obradu. Preciznijom podelom rada, gde je vojnim organima dat u isključivu nadležnost finalni deo poslova na regrutovanju (ocena sposobnosti i određivanje roda-službe) obezbeđuje se brži i bolji rad na regrutovanju i veća garancija da se zadovolje interesi oružanih snaga u popuni živom silom.

Regrut se prijavljuje za obradu centru jedinstvenim obrascem koji mora da sadrži osnovne podatke: zanimanje, stručno-školsku spremu i rezultate sa prethodnog regrutovanja. Ovom prijavom završava se prva faza regrutovanja i poslovi se prenose na centar gde, u stvari, počinje druga faza koja obuhvata sve ostale poslove, uključujući i raspored regruta u jedinice i ustanove u kojima će služiti vojni rok.

Regrutni centri, nadležnost, organizacija i podela rada. Napred je pomenuto da su centri stacionarne ustanove i da im je zadatak da definitivno obrade regrute, donesu odluku o sposobnosti, odrede im rod, službu i rasporede ih u jedinice i ustanove u kojima će služiti vojni rok. Za obavljanje ovih poslova svaki regrut mora se zadržati u centru najmanje 2—3 dana, zavisno od planiranih pregleda i ispitivanja. Prema tome, rad u centru mora biti precizno planiran i organizovan od dolaska regruta do njihovog otpuštanja kućama.

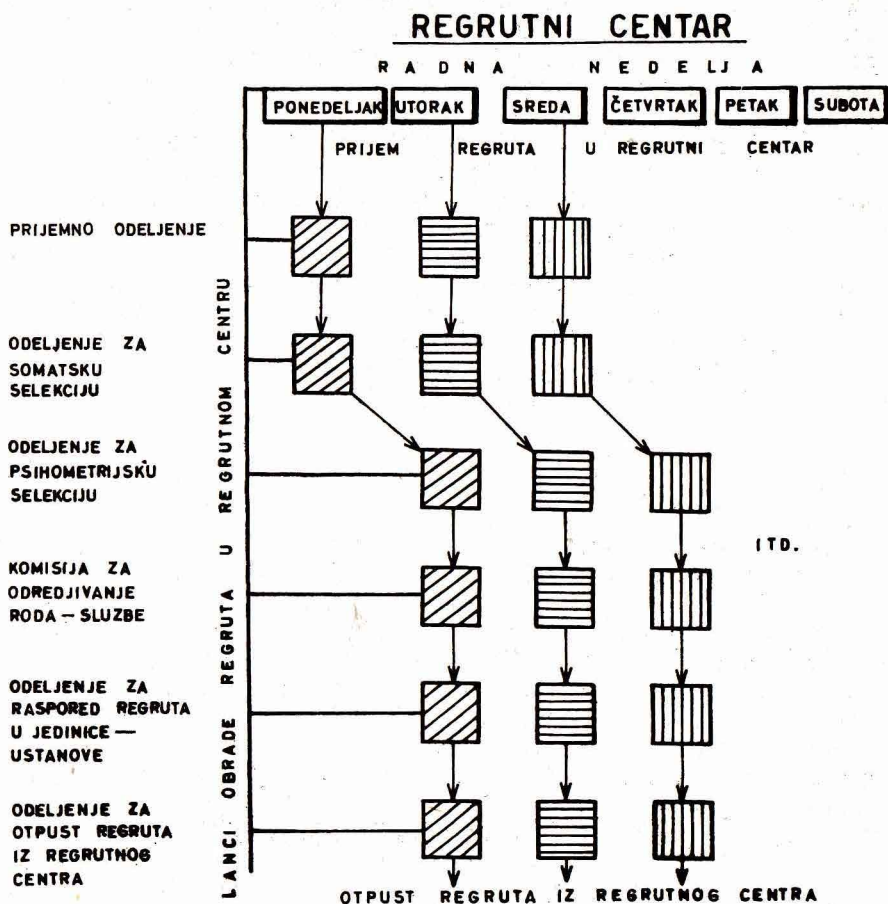
Plan pozivanja regruta razrađuje centar na osnovu prijavljenog broja mladića i plana popune mirnodopske armije. On mora da obezbedi svakoj jedinici i ustanovi da se blagovremeno popune odgovarajućim specijalnostima i da se regrut posle pregleda u centru uputi na odsluženje vojnog roka najdalje za 6 meseci.

Neposredno pozivanje regruta (upućivanje poziva) može da obavlja regrutni centar, ali se taj zadatak može preneti i na organe mesne vlasti (opštine, gradove i sl.) koji po planu centra uručuju pozive regrutima i staraju se o njihovom odlasku u centre. Regrute treba pozivati tako da se u centru jave uoči dana pregleda kako bi sutradan bili odmorni, psihički i fizički spremni da se podvrgnu pregledima i ispitivanjima.

Organizacija i podela rada u regrutnom centru. U planiranom vremenu (2—3 dana) centar treba da obavi prijem i smeštaj regruta, sanitetsku i psihometrijsku obradu, odredi rod, službu i raspored regruta u jedinice i na kraju da ga otpusti. Pošto svaka od predviđenih radnji zahteva posebno vreme i profile kadrova, rad u regrutnom centru treba organizovati po lančanom sistemu od ulaska regruta u centar do odlaska kućama. Na primer, centar prima regrute svakog dana (veličina grupe zavisi od broja prijavljenih regruta i kapaciteta centra). Prvog dana radi sa njima prijemno odeljenje i organi za medicinsku selekciju, potom ih predaju organima za psihometrijsku selekciju koji sa njima rade drugog dana, a oni pri-

maju novu grupu regruta itd. Znači, svakog dana u centru rade svi sektori.

Po načelnoj šemi, organizacija i podela rada u regrutnom centru izgledali bi ovako:

Prema navedenoj šemi regrut bi se u centru zadržao dva dana, a treći dan bi ostali samo oni koji zbog nekih dopunskih pregleda ne bi mogli obaviti posao za prva dva.

U toku obrade u centru regruti prolaze kroz 6 odeljenja.

Prijemno odeljenje prihvata obveznike-regrute, proverava indentitet i da li su se svi odazvali pozivu, uvodi ih u evidenciju i ustrojava dokumentaciju za obradu u centru, rešava sva ostala pitanja administrativno-tehničke prirode itd. Po završenoj obradi na prijemnom odeljenju određuje im se starešina grupe (vojnici ili podoficir iz prijemnog odeljenja). On preuzima regrute i dokumentaciju i stara se o njima za čitavo vreme boravka u centru. On ih provodi kroz odeljenja za obradu, preglede i ispitivanja, stara se o njihovom smeštaju, ishrani, ličnoj rasonodi itd.

Odeljenje za sanitetsku obradu treba načelno da bude prva karmika u lancu obrade regruta, kako bi se svi koji nisu sposobni za vojnu službu mogli otpustiti iz centra još prvog dana. Sanitetski pregled počinje od uzimanja krvi, urina itd. za laboratorijske analize, zatim dolaze razna merenja (visina, težina, obim grudi, vizus, sluh itd.) i na kraju klinički pregled kod lekara opšte medicine. Specijalistički pregledi mogu biti organizovani po potrebi, tj. kad lekar opšte medicine ne može doneti odluku bez potrebnog specijalističkog nalaza, a mogu biti i obavezni. Pregledi mogu biti i kombinovani, tj. za neke kategorije regruta, na primer, vozače i sl. su obavezni, a za ostale po potrebi. Sve ovo zavisi od materijalnih i kadrovskih mogućnosti dotične zemlje. Svi lekarski nalazi unose se u predviđenu dokumentaciju i na kraju se daje zaključak, dijagnoza i ocena sposobnosti za vojnu službu: sposoban, ograničeno sposoban, privremeno nesposoban i nesposoban ili slično (ovo se određuje zakonom). Sanitetska obrada regruta načelno se završava prvog dana. Izuzeci mogu biti neki regruti kojima su potrebna duža ispitivanja. Posle toga regruti se sa srednjom dokumentacijom predaju vođi grupe. Privremeno nesposobne i nesposobne on predaje odeljenju za otpuštanje regruta iz centra, a sposobne i ograničeno sposobne privodi na obradu sledećem odeljenju.

U odeljenju za psihološku selekciju regruti se podvrgavaju raznim ispitivanjima pomoću testova, aparata i sl. da bi se utvrdila i otkrila njihova inteligencija, sklonosti, pismenost i druge sposobnosti koje su bitne za uspešno savladavanje obuke u pojedinim vidovima, rodovima i službama. Po završenom ispitivanju na testovima i aparatima rezultati se proučavaju i ocenjuju, a zatim predaju oficiru za orijentaciju (psihologu). Ovaj sada vrši psihološki intervju sa svakim obveznikom-regrutom gde, pored ostalog, otkriva njihove lične želje, motivisanost za neke od rodova i službe itd. i na osnovu svih prikupljenih elemenata daje predlog za koji rod, službu regrut ima najviše sposobnosti. Po završenom psihometrijskom ispitivanju, regruti se sa srednjom dokumentacijom predaju starešini grupe koji ih privodi komisiji za određivanje roda ili službe.

Komisija za određivanje roda ili službe može da bude i povremena organizacija, sastavljena od predstavnika pojedinih odeljenja za obradu regruta. Ona ima zadatak da, na osnovu rezultata svih pregleda i ispitivanja i plana popune mirnodopskih jedinica i ustanova, svakom odredi rod — službu i trajanje vojnog roka. Svoju odluku saopštava regrutu, unosi je u njegove lične i dokumente evidencije, a zatim ga sa dokumentacijom predaje vođi grupe koji ga sa ostalim privodi odeljenju za raspored u jedinice — ustanove u kojima će služiti vojni rok.

Odeljenje za raspored regruta u jedinice i ustanove ima zadatak da, na osnovu odluke komisije za određivanje roda-službe i plana popune jedinica i ustanova, svakog regruta rasporedi u jedinicu — ustanovu u kojoj će služiti vojni rok. Tom prilikom mu se saopštava jedinica (šifra) mesto i vreme kada treba da se javi na služenje vojnog roka i uz potpis uručuje lični poziv za služenje vojnog roka.

Na kraju regruti odlaze u odeljenje za otpuštanje iz centra. Tu im se rešavaju sva lična i materijalna pitanja (izdaje novac za vozne karte, dnevnice i sl.) i oni se otpuštaju iz centra svojim kućama. Posle ovoga u određeno vreme odlaze sami neposredno (bez javljanja bilo kom organu) u jedinice gde su raspoređeni na služnje vojnog roka.

Ovde je obrađen načelan primer organizacije i podele rada u regrutnom centru od dolaska do otpuštanja iz centra i javljanja u jedinice. To znači da može biti i drugih rešenja, zavisno od veličine regrutnog centra, materijalno-tehničke opremljenosti i kadrovske obezbeđenosti. Neke zemlje, na primer, na osnovu rezultata obrade regruta u centrima određuju rod-službu u centralnom regrutnom organu (Generalštabu), neke u regrutnom centru daju samo predlog, a rod-službu određuju u jedinicama itd.

I iz ovog kratkog izlaganja moguće je sagledati osnovne prednosti organizacije regrutovanja preko centara, kao i opravdanost njihovog uvođenja u sistem regrutovanja. Centralizovanom organizacijom regrutnih organa omogućen je studiozniji rad na izučavanju zdravstvene i kvalifikacione strukture regrutnog kontingenta i potrebe oružanih snaga za popunu živom silom, a na osnovu toga izrada psihofizičkih mernih instrumenata i objektivnih kriterija (uslova) za raspored regruta u rodove i službe. Bitno se menjaju i uslovi rada na regrutovanju. Umesto neuslovnih prostoriya (bioskopske dvorane, razne kancelarije, barake i sl.), često i bez najnužnije opreme, regrutovanje se obavlja u namenskim, savremeno opremljenim prostorijama, čime sanitetska i psihometrijska obrada regruta znatno dobija na kvalitetu. Obezbeđuje se specijalizacija kadrova (svih profila) koji rade na regrutnim poslovima, a time i uslovi za stručno obavljanje tog posla. Duži boravak regruta u centru, pored osnovne prednosti za određivanje roda-službe, stvara povoljne uslove i za druge delatnosti (političku), upoznavanje regruta sa zakonskim i drugim propisima o njihovim pravima i dužnostima u odnosu na vojnu obavezu, kao i drugim pitanjima od interesa i za regrute i armiju. Delatnost regrutnih centara može se proširiti i na druge oblasti izbora ljudstva, kao, na primer, na izbor pitomaca za rezervne i aktivne oficire i podoficire, izbor desetara, pregledi vojnih obveznika radi ocene sposobnosti za službu u rezervnom sastavu itd. Prema tome, regrutni centri obezbeđuju sve osnovne uslove za primenu naučnih metoda u klasifikaciji i selekciji regrutnog kontingenta, i u odnosu na klasični sistem regrutovanja, daju mnogo veću garanciju da će se svaki čovek rasporediti na mesto koje mu najviše odgovara.

Regrutovanje preko centara ima poseban značaj u zemljama sa kraćim vojnim rokom, jer dobra selekcija na regrutovanju obezbeđuje regrutima da i u kraćem vremenskom periodu uspešno savladaju obuku iz savremenog naoružanja i tehnike.

Potpukovnik
Rade ŠARIĆ